

15 Mayıs 2012

Yükselen Doğu'ya Karşı Batı'nın İşbirliği: Transatlantik Entegrasyon

AB ile ABD arasında 2007 yılında Transatlantik Ekonomi Konseyi adı altında hükümetler arası bir işbirliği mekanizması oluşturularak iki taraf arasında ekonomik entegrasyona gidilmesi amaçlandı. Çin'in başını çektiği yükselen Doğu'ya karşı bir ortaklık ihtiyacı belirmişti. Ancak bu sürecin hızlanmasında özellikle 2008 yılında patlak veren kriz ve ardından Euro bölgesinde görülen durgunluk etkili oldu ve entegrasyon vizyonu 2011 yılında ivme kazandı.

Zira, Euro bölgesinde yaşanan krizin ABD'yi önemli oranda etkilemesi, karşılıklı bağımlılığın ne derece yüksek olduğunu görmek açısından önemli bir tecrübe oldu. Hem AB hem de ABD'de yaşanan ekonomik durgunluk ve işsizlik artışına ortak çözümler aranması ihtiyacı arttı.

AB'de Çin'in korumacı politikalarına karşı adımlar bir süredir kendini göstermeye başlamıştı. Bu adımlar arasında kamu alımlarında karşılıklılık ilkesi önemli bir yer tutuyor. Buna göre, AB dışından bir ülke firması, bir AB devletinin kamu alım ihalesine girmek istediğinde, kendi ülkesinde kamu ihaleleri AB'li şirketlere kapalıysa bu firmanın ihaleye girmesi engellenebilecek. **Karşılıklılık ilkesinin getirilmesinin elbette ki en büyük nedeni, kamu alımlarında kapalı olan Çin'e misilleme yapmak.** Bunun yanı sıra, ham madde ve nadir toprak elementleri ticaretinde Çin'in ihracat kısıtlamalarına karşı AB, hammadde stratejisi oluşturarak ve DTÖ'ye şikayet mekanizmasını kullanarak ticaret boyutunda belirgin bir karşı duruş sergiliyor.

Ayrıca hem AB hem de ABD, Doha Turu'nun sonuçsuz kalmasıyla özellikle 2007 yılından itibaren ikili serbest ticaret anlaşmalarına (STA) ağırlık verdi. Böylelikle ticaretin ve yatırımların önünü açmaya çalıştı.

Şu anda **AB'nin** ASEAN, Hindistan, Kanada, Körfez İşbirliği Ülkeleri, Güney Amerika, Afrika ülkeleri, **deyim yerindeyse, Çin dışındaki tüm ülkelerle STA veya ekonomik ortaklık girişimi var.** AB ve G. Kore arasındaki STA 2011 yılında yürürlüğe girerken Ukrayna ile müzakereler tamamlandı. AB'nin uzun süre STA yapmaya yanaşmadığı Japonya ile dahi ön çalışmalar başlatıldı.

ABD de benzer bir süreçte ilerledi. G. Kore ile STA'yı AB'den önce tamamladı ve bunun yanı sıra Çin dışındaki pasifik ülkeleriyle **Trans-Pasifik Ortaklık (TPO) oluşturdu.**

12 Kasım 2011 tarihinde, Avustralya, Brunei Darussalam, Şili, Malezya, Yeni Zelanda, Peru, Singapur, Vietnam ve ABD'den oluşan 9 Trans-Pasifik Ortaklığı ülkesinin liderleri biraraya gelerek TPO Anlaşmasının ana hatlarını açıkladılar.

ABD için hızla gelişen Asya Pasifik pazarı halihazırda önemli bir ihracat rotası. 2010 yılında ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde yer alan tüm ülkelere mal ihracatı yıllık %25.5 artışla 775 milyar dolara ulaşmış ki bu miktar ABD'nin toplam mal ihracatının %61'ini oluşturuyor. ⁱ ABD bu bölgeye yatırım ve ticaretlerini daha da artırarak büyüme ve istihdam sağlama amacı güdüyor. Diğer taraftan **bu bölgenin en önemli gücü olan Çin'i dışarıda bırakarak "diğerleri" ile bir güç oluşturmaya çalışıyor.**

Ancak hem AB'nin hem de ABD'nin diğer taraflarla yaptıkları STAlar ya da ortaklık anlaşmaları, bir entegrasyon değil ticareti ve yatırımı artırmaya yönelik.

Oysa AB ve ABD, dünyanın geri kalanını bağlayacak kurallar koyup birlikte savunacakları bir oluşum başlatıyor.

Avrupa Komisyonu Başkanı Barroso, bu işbirliği süreciyle ilgili Nisan ayında yaptığı bir konuşmada, yatırım ve ticaretin yükselen doğuya kaydığı yönündeki yaygın kanının aslında sanıldığı kadar doğru olmadığına vurgu yapıyor. AB-ABD arasındaki yatırım ve ticaret hacminin sanılandan çok daha fazla olduğunu belirtiyor. Öyle ki, **10 milyon nüfuslu Belçika'ya yapılan ABD yatırımlarının dahi Çin veya Hindistan'daki ABD yatırımlarından fazla olduğunu, hatta Brezilya, Çin ve Hindistan'daki toplam ABD yatırımların Hollanda'ya yapılan ABD yatırımlarının yarısından dahi az olduğunu** dile getirerek gerçekte, algılanan arasında ciddi bir fark olduğuna özellikle dikkat çekiyor. ⁱⁱ

Barroso yine bu konuşmasında ABD ve AB arasındaki ekonomik ilişkilerin 15 milyon kişiye iş sağladığını, AB ve ABD'nin toplam milli gelirinin toplam dünya milli gelirinin neredeyse yarısını oluşturduğunu ve dünya ticaret akışının neredeyse üçte birinin bu iki taraf arasında gerçekleştiğini belirtiyor. İki taraf arasındaki mal ve hizmet ticaretinin bir günde 1.8 milyar Euroyu, yılda ise 650 milyar Euro'yu aştığını belirterek bir bakıma **"en büyük hala bizim"** diyor.

KUTU 1- ⁱⁱⁱ

AB'nin ABD, Çin ve Hindistan ile Yatırım ve Ticaret Verileri (milyar €)

	ABD	Çin	Hindistan
AB'nin Mal İhracatı (2011)	260,6	113	40,4
AB'nin Mal İthalatı (2011)	184,2	283	39,3
AB'nin Hizmet İhracatı (2010)	127,1	20,2	10,7
AB'nin Hizmet İthalatı (2010)	130,5	16,3	8,6
AB'den Yatırım Akışı (2010)	20,9*	7,1	4,7
AB'ye Yatırım Akışı (2010)	44,9**	0,7	0,5
AB'deki Yatırım Stoğu (2010)	1201	6,7	7
AB'nin Yatırım Stoğu (2010)	1195	75,1	34,4

Kaynak: Avrupa Komisyonu Ticaret Genel Müdürlüğü

*2009'da 79,2 milyar \$

**2009'da 97,3milyar \$

Barroso'nun vurgu yaptığı bir önemli husus daha var: "Ortak değerler ve çıkarlar". Bu sebeptir ki sadece ticaret ve yatırımların önünü açmak değil, standartların ve mevzuatların uyumu ve bilgi paylaşımı, bu işbirliği sürecinin belkemiğini oluşturuyor ve süreç hızlı bir şekilde ilerliyor.

28 Kasım 2011 tarihinde AB-ABD Zirvesinde ABD Başkanı Barack Obama, AB Komisyonu Başkanı Barroso ve AB Konsey Başkanı Van Rompuy başkanlığında yapılan toplantıda "Büyüme ve İstihdam" başlıklı bir çalışma grubu kurulması kararlaştırıldı. Transatlantik Ekonomi Konseyi çatısı altında kurulan üst düzey Büyüme ve İstihdam çalışma grubu bu doğrultuda atılacak adımlar ve alınacak önlemleri değerlendirerek sonuçları, 2012 yılsonunda ABD ve AB liderlerine sunacak.

KUTU 2

Transatlantik Ekonomi Konseyi'nde ele alınan başlıca alanlar ve atılacak adımlar:

- **Güvenli Ticaret ve Arz Zinciri Güvenliği:** Terörizme Karşı ABD Gümrük-Ticaret Ortaklığı (C-PAT) ile AB Yetkilendirilmiş Yükümlü (AEO) programlarının karşılıklı tanınmasına yönelik hazırlık çalışmaları tamamlanmıştır. Karşılıklı tanımaya ilişkin imzanın atılmasıyla söz konusu belgelere sahip olanlar Temmuz 2012 itibarıyla yeni uygulamadan yararlanabilecekler.
- **Fikri Mülkiyet Hakları:** Üçüncü ülkelerde fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin işbirliği
- **Yatırımlar:** Her iki taraf, uluslararası yatırım politikası konusunda ortak prensipler belirleyecek. Bu prensipler hem AB ve ABD için hem de üçüncü ülkelerin yatırım politikaları için referans hizmeti görecek.
- **KOBİ İşbirliği:** KOBİler için yatırım ve ticaret olanaklarını artırmaya yönelik işbirliğinin yanı sıra Güney Akdeniz ülkelerindeki KOBİlerin geliştirilmesi için iki tarafın birlikte çalışması
- **Hammadde:** Geri dönüşüm, kaynak etkinliği, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde Transatlantik işbirliği
- **İnovasyon:** Biyoekonomi ve Biyolojik menşeli ürünlere yönelik inovasyon çalışmalarında işbirliği
- **ENERGY STAR Etiketlemesi:** ABD'de enerji etkinliğine dair gönüllü uygulanan bir etiketleme programı olan Energy Star, yapılan anlaşma sonucu AB'de de uygulanacak.

Standartların Belirlenmesi ve Bilgi Paylaşımı Yapılması Öngörülen Yeni Gelişen Sektörler

- **E-Sağlık:** Elektronik sağlık kayıtlarıyla ilgili ortak çalışmalar.
- **Bilgi ve İletişim Teknolojisi**
- **Bulut Bilişim**
- **Nanoteknoloji**
- **Elektrikli arabalar:** Elektrikli arabalarda iki taraf arasında standartların ve mevzuatın uyumlaştırılması, ortak araştırma inisiyatifleri ve pilot projeler konusunda işbirliği öngörülmektedir. Uygulamalara yönelik olarak iki taraf arasında bir niyet mektubu imzalanmış ve çalışma planı oluşturulmuştur.

Her iki tarafın da iş dünyasının büyük bir destek sunduğu entegrasyonun her iki tarafta da büyüme ve istihdamı artıracığına inanılıyor.

Halihazırda çok düşük olan ticaret tarifelerinin tamamen kaldırılmasından AB için 65.6 milyar, ABD tarafı için ise 62.5 milyar Euro refah kazancı sağlanacağı tahmin ediliyor. Avrupa iş dünyası tarifelerin kaldırılmasına yönelik uygulamanın 2-3 yıl içinde tamamlanmasını bekliyor.

Tarife dışı engeller konusunda ise en sorunlu alan tarım ve et ticareti idi. Tarife engelleri yüksek olmasa da AB, dana eti, kümes hayvanları, soya fasulyesi, domuz eti ve pirincin ABD'den ithalatına sınırlama ya da yasaklama getirerek tarife dışı engeller koymuştu. Bu konuda da zaman için yol alınması bekleniyor.

Ayrıca inovasyon faaliyetlerinde işbirliğinin gelecekte sağlayacağı olası maddi kazançların yanı sıra telif haklarının korunmasında işbirliğine gidilmesinin her iki tarafın özellikle Asya'da taklitçilikten yaşadığı mali kayıpları azaltması bekleniyor.

Transatlantik sürecinde Türkiye

2007 yılından itibaren AB'nin üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşmalarına ağırlık vermesiyle, Türkiye Gümrük Birliği üyesi olarak bu anlaşmaların dışında kalmaktan, AB'nin aynı anlaşmaların Türkiye ile de yapılması için üçüncü ülkelere yeterince baskı yapmadığından şikayet ederek ilgili tüm platformlarda bu sıkıntısını gündeme getirmiştir. Özellikle G. Kore, Ukrayna ve Hindistan ile STA müzakereleri sırasında Türkiye bu endişelerini sıkça dile getirmiştir.

Şimdi ise daha da büyük bir oluşum söz konusu ve Türkiye Gümrük Birliği'nin bir parçası ama hala AB üyesi olamamış iken AB-ABD arasındaki entegrasyon sürecine nasıl dahil olur, dahil olursa ve olmazsa ne olur soruları gündeme geliyor.

Türkiye'nin gümrük mevzuatı AB ile uyumlu olmak zorunda olduğundan bu yeni oluşuma göre yeniden şekillenmek durumunda kalacak. Bununla birlikte özellikle yeni gelişen sektörlerde standartlar, yatırımlar ve diğer mevzuatlara ilişkin kural ve prensiplerin belirlendiği bir oluşumun dışında kalmanın veya bu oluşuma dahil olmanın Türkiye'ye etkilerinin iyi tartışılması gerekiyor.

AB'nin STA imzaladığı ülkelerle Türkiye de aynı STA'yı imzalamak için girişimde bulunduğu anda karşısına çıkan en büyük sorun, söz konusu ülkenin Türkiye'nin AB üyesi olmadığını belirterek imzalamaya yanaşmaması idi. AB de aynı gerekçe ile Türkiye için karşı tarafa yeterince baskı yapmıyordu. Şimdi ise karşı kanatta Türkiye'nin AB üyesi olmasını her zaman destekleyen ABD var. Dolayısıyla, sürecin Türkiye için işleyişi daha önceki STA serüvenlerinden farklı olabilir ama AB'nin bu farklı süreçte Türkiye'yi ne kadar destekleyeceği önemini koruyacak.

ⁱ:/www.ustr.gov/about-us/press-office/fact-sheets/2011/november/united-states-trans-pacific-partnership

ⁱⁱ "A EU-US partnership for growth and jobs", Jose Manuel Barroso, AECA Brussels, 26 April 2012

ⁱⁱⁱ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113366.pdf

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113390.pdf

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113465.pdf